

YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH

Ilmiy rahbar: D.X.Ruzikulova

Rejavalievaya Nasiba Oybek qizi

*Toshkent Kimyo-Texnologiya Instituti Shahrisabz filiali "Iqtisodiyot" yo'nalishi
1-bosqich talabasi*

E-mail: nassibanasiba07@gmail.com

Telefon raqami: +998 88-169-98-79

Annotatsiya: Maqolada ekologiya va iqtisodiyotning o'zaro bog'liqligi, iqtisodiy faoliyatning atrof muhitga ta'siri hamda natijalari ko'rib chiqiladi. Yashil iqtisodiyotni rivojlantirish, ijtimoiy va iqtisodiy faoliyatni ekologik tartibga olib borish, insonlarning sifatli hayotini ta'minlash, resurslardan samarali ishlatish va atrof ekologik zararlarni kamaytirishga qaratilgan iqtisodiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Аннотация: Обеспечение воздействия на окружающую среду и безопасности экологии и хозяйственной деятельности в Мекке. Развитие зеленой экономики, улучшение социально-экономической деятельности, эффективное и результативное использование ресурсов и устранение ущерба окружающей среде. является одним из финансово-экономических направлений.

Ключевые слова: «Зеленая экономика», устойчивое развитие, окружающая среда, экологическая стабильность, экологические проблемы, «зеленое» рабочее место, экологические технологии.

Abstract: The article examines the interdependence of ecology and economy, the impact of economic activity on the environment and the results. is one of the economic directions.

Key words: "Green economy", sustainable development, environment, ecological stability, ecological problems, "green" workplace, ecological technologies.

Kalit so'z: Yashil iqtisodiyot, yashil ekologiya va yashil energetika.

Mavzuni kengroq yoritib olish uchun eng avvalo iqtisodiyot haqida ma'lumot berib o'tadigan bo'lsak. Iqtisod bu tejash, to'g'ri taqsimlash, va tog'ri yo'naltirish degan ma'nolardan ham tushunsa bo'ladi. Ana endi yashil iqtisodiyot haqida so'z ochadigan bo'lsak. Bunda eng avvalo ekologiyani muhofaza qilish. Tabiatda atrof muhitni yashillashtirish, Atrof muhitga insonlar va texnikalardan yetkazilayotgan zararlarni muhofaza qilish. Xususan, turli korxonalardan avtomobillardan turli xil texnikalardan tabiat uchun kelayotgan zararlarni muhofaza qilish, Resurslardan va shu bilan birga

qayta tiklanuvchi resurslardan oqilona foydalanish. Tabiatdagi ekologiyani muhofaza qilish. Bularning barchasi yashil iqtisodiyotning asosiy maqsadlari hisoblanadi.

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotning o'rni haqida gap borar ekan, bugungi kunga kelib nafaqat O'zbekistonda balki butun dunyo bo'yicha yashil iqtisodiyotning o'rni juda katta ahamiyatga ega bo'lib bormoqda. Shu jumladan, xususan ekologiya buzilishining oldini olish va iqlim o'zgarishi oqibatlarini yumshatish bo'yicha loyihalarni amalga oshirishda xususiy sektorni jalb qilishning o'rni va afzalliklari hamda yurtimizning yashil iqtisodiyotga o'tishi, xususiy sektorni iqlimni yaxshilashga yo'naltirilgan loyihalarini amalga oshirish hamda ustuvor sohalarni dekarbonizatsiya qilish.

Xususan, O'zbekiston hududida sanoat, ishlab chiqarish, koxonalar va texnikalarning modernizatsiyalashda yashil iqtisodiyotning o'rni juda katta hisoblanadi.

Yashil iqtisodiyotning rivojlantirishga nazar soladigan bo'lsak albatta ekologiyaga ham to'xtalib o'tmasak bo'lmaydi. Bilamizki yurtimiz boshidan o'tgan 2020-yildagi Covid 19 pandemiyaya paytida insonlar uchun ekologiya qanchalik muhim ahamiyatga ega ekanligini tushunib yetdik. Bugungi kunda mustaqil O'zbekiston yirik sanoat va agrar mintaqaga bo'lib, kelajakda dunyoga yuz tutgan mashinasozlik, energetika, kimyo, oziq – ovqat sanoati, transport ishlab chiqarishni yanada rivojlantirish ko'zda tutilgan. Bunday ishlab chiqaruvchi kuchlarning rivojlanishi Respublikada ijtimoiy – ekotizmlarning holatiga muayyan darajada salbiy ta'sir ko'rsatadi. Respublikada keskin bo'lib turgan ekologik va tabiatni muhofaza qilishga oid muammolar quyidagilar:

1. Yirik hududiy – sanoat majmualari joylashgan hududlarda ya'ni Angren, Olmaliq, Chirchiq, Farg'ona, Marg'ilon, Navoiy va boshqa hududlardagi tabiatni muhofaza qilish muammolari. Bu hududlarda ijtimoiy ekotizm holati yaxshi emas. Chunki sanoat markazlaridan chiqayotgan turli xil gazlar va chiqindilar atrof-muhitni ekologik holatini buzulishiga olib kelmoqda.

2. Agrosanoat majmuidagi ekologik muammolar.

3. Tabiatdagi suvlarning sanoat chiqindilari pestisedlar va mineral o'g'itlar bilan ifloslanishi ham muammolardan biridir.

4. O'simlik va hayvonot dunyosini muhofaza qilish va qayta tiklash muammolari, qo'riqxonalar va milliy bog'lar tarmog'ini kengaytirish.

O'zbekistonda ekologik vaziyatni yaxshilash yo'llari O'zbekiston Respublikasi tabiatni muhofaza qilish va undan oqilona foydalanish borasidagi asosiy strategik maqsadlar quyidagilar hisoblanadi:

Aholining sihat-salomatligi uchun qulay sharoit yaratish, biosferaviy muvozanatni saqlash; O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish samaradorligi va barqarorligini ko'zlagan holda tabiiy resurslardan foydalanish qayta tiklanadigan

tabiiy resurslar ishlab chiqarish va iste'mol jarayonlarining muvoznatini saqlash tiklanmaydigan resurslarni ishlab chiqarish, chiqindilardan oqilona foydalanish; regional va lokal darajalarda tabiatni qayta tiklanish hususiyatini tiklash; tabiatning dastlabki turlari va ularning genofondini xilma – xilligini saqlash, vujudga kelgan Orol dengizi muammosi bilan bog'liq halokatli ekologik – iqtisodiy va ijtimoiy ahvolni yaxshilash, aholini sifatli ichimlik suvi bilan ta'minlash. Orol bo'yi aholisini normal sanitar sharoitlar va ozuqa bilan ta'minlash uchun Markaziy Osiyo davlatlari bilan birgalikda qisqa vaqt ichida yagona suv xo'jaligi siyosatini ishlab chiqish hamda har-bir Respublikaning Orol dengiziga quya oladigan suvi, ya'ni Orol bo'yidagi barcha tabiiy ko'llarni saqlab qolish kabi ishlar rejalashtirilgan.

Atmosfera havosini muhofaza qilishning asosiy yo'nalishi shahar va aholi yashaydigan punktlarda atmosfera havosining sifatini yaxshilash, keyinchalik sanitar-gigienik qoidalarga rioya qilish buning uchun Respublikamizning barcha hududlarida chiqindilarni kamaytirish, kam chiqindili texnologiyalarni yaratish, chang to'plovchi va tozalovchi yangi qurilmalarni yaratish va ularning ishlab chiqarish samaradorligini oshirish eskirgan qurilmalarni yaxshilash bilan almashtirish va boshqalar. Orol dengizining qurishi iqlim o'zgarishiga ham sababchi bo'ldi. Qurg'oqchilik tufayli iqlimning keskin kontinentalligi ortib ketdi. Dengiz va quruqlik o'rtasidagi haroratning o'zgarishi, shamol tezligining ortishi, suvning to'lqinlanish hodisasini kuchaytirishiga olib keldi.

Sut emizuvchi hayvonlar va qushlar kamayib ketdi. Qurigan maydonlar xavfli kasalliklarni tarqatuvchi kemiruvchi bilan to'lib bormoqda. Orol bo'yining sanitar-epidemiologik ahvoli nihoyatda og'irlashmoqda. Agar zudlik bilan tabiatda vujudga kelayotgan muammolar hal qilinmasa insoniyat va butun mavjudodning hayoti xavf ostida qoladi. Biz tabiatga qarammiz, biz tabiatsiz yashay olmaymiz, shunday ekan biz barchamiz tabiatni asrab avaylashimiz, uning har-bir qarich yerini ko'z qorachig'iday asrashimiz, tabiat boyliklaridan oqilona foydalanishimiz, har-bir tomchi suvni tejab ishlatishimiz, tabiat haqida doimo g'amxo'rlik qilishimiz lozim. Va shularni ham aytib o'tish joyizki neft gaz orqaligam ekologiyaga katta zarar yetishiniham gapirib o'tmasak bo'lmaydi. barchaga ma'lumki joriy yil boshidagi qish faslidagi anomal sovuqlarda yurtimizda neft gaz va elector energiya yetishmovchiligining guvvohi bo'ldik deb ayta olishim mumkun. Bilamizki yurtimizda elector energiya ishlab chiqarishda 86 foiz neft gaz yoqish orqali 4 foiz ko'mir yoqish orqali 9 foiz elekto ges yani suvda daryolarda kotta kotta suv oquvchi kanallar va ariqlardan ishlab chiqariladi. faqatgina 1 foiz elekor energiya quyosh panellaridan, ishlab chiqariladi Bundan ko'rinib turibdiki elector energiya ishlab chiqarishda neft gazi va ko'mir

yoqish orqali ishlab chiqariladi. Albatta buning birinchi o'ringda ekologiya uchun katta zarar yetkazadi. Va undan tashqari neft gazini isrof bo'lishigaham sabab bo'ladi. Agarda ushbu takidlab o'tilgan holatlarga o'zgartirish elektor energiya ishlab chiqarishda asosiy e'tiborni neft gaz yoki komir yoqib ishlab chiqarishga emas balki elektro geslardan quyosh panellaridan va shamol tegirmonlaridan elector energiya ishlab chiqarishni rivojlantirsak va neft gaz ko'mir yoqib energiya ishlab chiqarishni kamaytirsak nafaqat ekologiya va atrof muhitga yetayotgan zararni kamayishiga balki neft gazni tejalishigaham katta foyda keltirgan bo'lamiz. Shunda axoligaham har qanday anomal sovuqlarda axoliga neft gaz va elektor energiya yetkazib berish darajasi ko'payadi bu esa aholi farovonligi oshirishga katta xissa qo'shilgan bo'ladi.

XULOSA. Xulosa qilib shuni ayta olish mumkinki yurtimizda yashil iqtisodiyotga katta e'tibor qaratish zarur. Resurslardan va qayta tiklanuvchi resurslardan oqilona foydalanish Ekologiyaga yetayotgan zararlar miqdorini kamaytirish va ekologiyani muhofaza qilish zarur. Bular bilan birga yashil energetika va yashil texnologiyani rivojlantirishga katta e'tibor qaratish zarur. Buning uchun barchamiz birdek kurashish va birdamlikda xarakat qilish zarur xisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Yashil iqtisodiyot darslik /A.B.Vaxabov, Ш.Х.Хажибакиев –Тошкент.: “Universitet”, 2020. -262 б.
2. Abdurahmanova, M., & Olimova, M. (2022, June). Tezaurusdagi o'zaro bog'lanishlar. In «узбекские национальные образовательные здания теоретическое и практическое создание вопросы" Международная научно-практическая конференция (Vol. 1, No. 1).
3. Israilova, S. (2023). The pragmatic occurrence and mental properties of color component units in context. Interpretation and researches, 1(5).
4. Tursunaliyevna, A. M. (2022). Ekolingvistika tilshunoslikning yangi sohasi sifatida. Fan, ta'lim, madaniyat va innovatsiya jurnali| journal of science, education, culture and innovation, 1(2), 82-84.
5. Israilova, S. (2022). “ko ‘k” leksemasi semantikasini yoritishda tezaurus modelidan foydalanish. Computer linguistics: problems, solutions, prospects, 1(1).
6. Saodat, I. “Ko ‘k” leksemasining etimologik tavsifi. O'zbekiston, 75.
7. Yashil ekologiya o'quv qo'llanma.